

༄༅ །འཕགས་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་
ཕྱིན་པའི་སྣིང་པོ། །

*The Exalted One,
the Lady of Conquest,
the Sutra on the Heart of the Perfection of Wisdom*

།ཀྱུ་གར་སྐད་དུ། ལྷུང་རྩ་ག་བ་ཏི་བླ་ལྟོ་སྤུ་ར་མི་ཏུ་མི་ད་ཡ། བོད་སྐད་དུ། འཕགས་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་
རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྣིང་པོ། བམ་པོ་གཅིག་གོ། །སངས་རྒྱལ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་
ལ་ཕུག་འཚལ་ལོ།

[Tibetan translator's note:
The name of this sutra in Sanskrit is Arya Bhagavati Prajnaya Paramita Hirdaya. In Tibetan this
is Pakpa Chomden Dema Sherabkyi Parultu Chinpay Nyingpo. (In English this is The Lady
of Conquest, the Exalted Sutra on the Heart of the Perfection of Wisdom.)
This work is completed in a single sheaf. I bow first to all the enlightened beings, and to every warrior
saint.]

འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པའི་དུས་གཅིག་ན།

Once I heard this teaching.

བཅོམ་ལྡན་འདས་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ན་བྱ་རྒྱུད་ཕུང་པོའི་རི་ལ་དགོ་སྣོང་གི་དགོ་འདུན་
ཆེན་པོ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དགོ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་ཏུ་བཞུགས་ཏེ།

The Conqueror was staying on Vulture's Peak, in the Keep of the King. With
him was a great gathering of monks, and a great gathering of warrior saints.

དེའི་ཆེ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཟབ་མོ་སྤྲང་བ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་གྱི་རྣམ་གྲངས་གྱི་ཉིང་རི་
འཛིན་ལ་སྣོམས་པར་ཞུགས་སོ། །ཡང་དེའི་ཆེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་
ཆེན་པོ་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ཕུག་ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཟབ་

མོ་སྟོན་པར་རྣམ་པར་བལྟ་ཞིང་། སྤང་པོ་ལྔ་པོ་དེ་དག་ལ་ཡང་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་པར་
རྣམ་པར་བལྟའོ།།

At a certain moment the Conqueror went into deep meditation on the part of the teaching known as the "awareness of the profound." At that moment too did the realized being, the great warrior, the lord of power, Loving Eyes, see into this one deep practice, the practice of the perfection of wisdom. And he saw perfectly that the five heaps—the five parts of a person—were empty of any nature of their own.

དེ་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མཐུས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་ར་དུ་ཉིདེ་བྱས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་པ་སྐྱེན་རས་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྒྲུས་
སོ། །རིགས་ཀྱི་བྱུང་མ། རིགས་ཀྱི་བྱུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་
ཟབ་མེདེ་སྟོན་པ་སྐྱད་པར་འདོད་པ་དེས་ཇི་ལྟར་བསྐྱབ་པར་བྱ།

And then, by the power of the Enlightened One, the junior monk named Shari Putra turned and asked this question of the great warrior, Loving Eyes, the realized one, the lord of power:

"If any son or daughter of noble family hoped to follow the deep practice of the perfection of wisdom, what would they have to do?"

དེ་སྐད་ཅེས་སྒྲུས་པ་དང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་པ་སྐྱེན་
རས་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་གིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རིའི་བྱུ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྒྲུས་སོ།།

This then is the answer that the lord of power, the realized one, the great warrior Loving Eyes gave to the junior monk named Shari Putra:

ཤུ་རིའི་བྱ། རིགས་ཀྱི་བྱུང་མ། རིགས་ཀྱི་བྱུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་
པ་ཟབ་མེདེ་སྟོན་པ་སྐྱད་པར་འདོད་པ་དེས་འདི་ལྟར་རྣམ་པར་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ།

"Here, Shari Putra, is what any son or daughter of noble family should see who hopes to follow the deep practice of the perfection of wisdom.

ཕུང་པོ་ལྔ་པོ་དེ་དག་ཀྱང་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་པར་རྣམ་པར་རྗེས་སུ་བལྟའོ། །གཟུགས་
སྟོང་པའོ། །སྟོང་པ་ཉིད་གཟུགས་སོ། །གཟུགས་ལས་སྟོང་པ་ཉིད་གཞན་མ་ཡིན།
སྟོང་པ་ཉིད་ལས་གཟུགས་གཞན་མ་ཡིན་ནོ།།

"See first all five heaps—all five parts to a person—as being empty of any essence of their own. Your body is empty; emptiness is your body. Emptiness is nothing but your body, and your body is nothing but emptiness.

དེ་བཞིན་དུ་ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་བྱེད་རྣམས་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པ་
རྣམས་སྟོང་པའོ།།

"The same is true of your feelings, and your ability to discriminate between things, and the other factors that make you up, and all the different kinds of awareness that you possess: all of them are empty.

ལྷ་རིའི་བྱ། དེ་ལྟ་བུས་ན། ཚོས་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་དེ། མཚན་ཉིད་མེད་པ། མ་
སྐྱེས་པ། མ་འགག་པ། སྲི་མ་མེད་པ། སྲི་མ་དང་བྲལ་བ་མེད་པ། སྲི་བ་མེད་པ།
གང་བ་མེད་པའོ།།

"And thus we can say, Shari Putra, that every existing thing is emptiness. Nothing has any characteristic of its own. Nothing ever begins. Nothing ever ends. Nothing is ever impure. Nothing ever becomes pure. Nothing ever gets less, and nothing ever becomes more.

ལྷ་རིའི་བྱ། དེ་ལྟ་བུས་ན་སྟོང་པ་ཉིད་ལ་གཟུགས་མེད། ཚོར་བ་མེད། འདུ་ཤེས་
མེད། འདུ་བྱེད་རྣམས་མེད། རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད།

"And thus can we say, Shari Putra, that with emptiness there is no body. There are no feelings. There is no ability to discriminate. There are none of the other factors that make you up, and there is no awareness.

མིག་མེད། རྣ་བ་མེད། ལྷ་མེད། ལྷེ་མེད། ལུས་མེད། ཡིད་མེད། གཟུགས་མེད།
སྒྲ་མེད། ཇི་མེད། རོ་མེད། རེག་བྱ་མེད། ཚོས་མེད་དོ།།

"There are no eyes; no ears; no nose; no tongue; no body; no mind; nothing to see; nothing to hear; nothing to smell; nothing to taste; nothing to touch; and nothing to think of.

མིག་གི་ཁམས་མེད་ཅིང་། མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་མེད་པ་ནས་ཡིད་གྱི་
ཁམས་མེད་ཅིང་། ཡིད་གྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་གྱི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ།།

"There is no part of you that sees. There is no part of you that is aware of what you see; and this is true all the way up to the part of you that thinks, and the part of you that is aware that you are thinking.

མ་རིག་པ་མེད་ཅིང་། མ་རིག་པ་ཟད་པ་མེད་པ་ནས་ཀླ་ཤི་མེད་ཅིང་། ཀླ་ཤི་ཟད་པའི་
བར་དུ་ཡང་མེད་དོ།།

"There is no misunderstanding your world. There is no stopping this misunderstanding, and the same is true all the way up to your old age and your death, and to stopping your old age and your death.

སྐྱུག་བསྐྱེལ་བ་དང་། ཀྱུན་ལྡན་བ་དང་། འགོག་པ་དང་། ལམ་མེད།

"There is no suffering. There is no source of this suffering. There is no stopping this suffering. There is no path to stop this suffering.

ཡི་ཤེས་མེད། ཐོབ་པ་མེད། མ་ཐོབ་པ་ཡང་མེད་དོ།།

"There is no knowledge. There is nothing to reach. And there is nothing not to reach.

ཤུ་རིའི་བྱ། དེ་ལྟ་བུ་ན། བྱང་རྒྱ་བ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཐོབ་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཤེས་
རབ་གྱི་པ་འོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གནས་ཏེ་སེམས་ལ་སྒྲིབ་པ་མེད་པས་འཇིགས་

པ་མེད་དེ། ལྷན་ཅི་ལོག་ལས་ཤིན་ཏུ་འདས་ནས་སྤྱང་ན་ལས་འདས་པའི་མཐར་ལྷན་
ཏོ།།

"Thus it is, Shari Putra, that warrior saints have nothing to reach; and because of this, they are able to practice the perfection of wisdom, and stay in this perfection of wisdom. This frees them of every obstacle in their minds, and this frees them from all fear. They go beyond all wrong ways of thinking, and reach to the ultimate end of nirvana.

དུས་གསུམ་དུ་རྣམ་པར་བཞུགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་
རོལ་ཏུ་ལྷན་པ་ལ་བརྟེན་ཏེ་སྤྱོད་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ལྷན་མངོན་པར་
རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ།།

"All the Enlightened Beings of the past, and present, and the future too follow this same perfection of wisdom, and thus bring themselves to perfect enlightenment: to the matchless state of a totally enlightened Buddha.

དེ་ལྟ་བུས་ན། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ལྷན་པའི་སྤྲུགས། རིག་པ་ཆེན་པོའི་སྤྲུགས།
སྤྱོད་ན་མེད་པའི་སྤྲུགས། མི་མཉམ་པ་དང་མཉམ་པའི་སྤྲུགས། སྤྱག་བསྐྱེད་ཐམས་
ཅད་རབ་ཏུ་ཞི་བར་བྱེད་པའི་སྤྲུགས། མི་རྣམས་པས་ན། བདེན་པར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ།
ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ལྷན་པའི་སྤྲུགས་སྤྲུགས་པ།

"Thus are they the sacred words of the perfection of wisdom; the sacred words of great knowledge; sacred words of the unsurpassable; sacred words that are equal to the One beyond all equal; sacred words that put a final end to every form of pain; sacred words you should know are true, for false they cannot be; sacred words of the perfection of wisdom, which here I speak for you:

ཏུ་ཐ། ག་ཏེ་ག་ཏེ།

པ་ར་ག་ཏེ། པ་ར་སྐ་ག་ཏེ། བོ་རྟེ་སྣ་ལྷོ།

Tadya ta, ga-te ga-te, para ga-te,
para sang ga-te, bodhi so ha.

ལྷོ་རིའི་བྱ། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་
སྦྱོན་པ་ཟབ་མོལ་དེ་ལྟར་བསྐྱབ་པར་བྱའོ།།

"And thus it is, Shari Putra, that great warrior saints must train themselves in the profound perfection of wisdom."

དེ་ནས་བཙམ་ལྡན་འདས་ཏིང་ངེ་འཛིན་དེ་ལས་བཞེངས་ཏེ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་འཕགས་པ་སྦྱོན་རས་གཟིགས་དབང་ཕུག་ལ་ལེགས་སོ། །ཞེས་
བྱ་བ་བྱིན་ནས་ལེགས་སོ། །ལེགས་སོ།།

With this, the Conqueror stirred himself from his deep state of meditation. He turned to the great warrior, to the realized one, Loving Eyes, the lord of power, and blessed his words, saying, "True." "True," he said, and "True" again.

རིགས་ཀྱི་བྱ། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། ཇི་ལྟར་ཁྱོད་ཀྱིས་བསྟན་པ་དེ་བཞིན་
དུ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་སྦྱོན་པ་ཟབ་མོལ་སྦྱད་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་
རྣམས་ཀྱང་རྗེས་སུ་ཡི་རང་ངོ་།།

"Thus it is, o son of noble family; and thus is it. One should follow the profound perfection of wisdom just as you have taught it. Every one of Those Gone Thus rejoice in your words as I do."

བཙམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེ་སྐད་ཅིས་བཀའ་སྩལ་ནས་ཆོ་དང་ལྡན་པ་ལྷོ་རིའི་བྱ་དང་།
བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་འཕགས་པ་སྦྱོན་རས་གཟིགས་ཀྱི་དབང་ཕུག་དང་། ཐམས་

ཅད་དང་ལྡན་པའི་འཁོར་དེ་དག་ལྟ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་། ཇི་ཟེར་བཅས་
པའི་འཇིག་རྟེན་ཡི་རང་སྟེ་བཙེམ་ལྡན་འདས་གྱིས་གསུངས་པ་ལ་མངོན་པར་བསྟོད་
དོ།

And when the Conqueror had spoken thus, the junior monk Shari Putra took joy; and the warrior, the realized one, Loving Eyes, the lord of power, took joy as well. And all the assembled disciples took joy, and so did the entire world—with its gods, and its men, and near-gods and spirits too—take joy. All sang their praises of what the Conqueror had spoken.

བཙེམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྣོང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་
པོའི་མདོ་རྫོགས་སོ། །རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་བི་མ་ལ་མི་ཏུ་དང་། ལོ་རྩ་བ་དག་སྟོང་
རིན་ཆེན་སྟེས་བསྟུར་ཅིང་། ལུ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྩ་བ་དག་སྟོང་དང་། ནམ་མཁའ་ལ་སོགས་
པས་ལུས་ཏེ་གཏན་ལ་ཕབ་པའོ།།

[This ends the sutra of the greater way known as The Lady of Conquest, the Heart of the Perfection of Wisdom. It was first translated from Sanskrit by the Indian abbot Vimala Mitra together with a master Tibetan translator, the venerable Rinchen De. It was later checked and standardized by the master translators and editors Gelo and Namka, among others. The translation into English was completed by the American geshe Gelong Lobsang Chunzin, Michael Roach, with the assistance of the American woman with lifetime vows, Christie McNally.]